

Notitie tijdelijke werkdefinitie ‘goede toestand’ habitatypekwaliteit

Managementsamenvatting

Nederland moet voor de Europese Natuurherstelverordening inzichtelijk maken hoeveel natuur van een ‘niet-goede toestand’ naar een ‘goede toestand’ kan worden gebracht met maatregelen tot 2030. Omdat er nog geen landelijke uniforme beoordelingsmethode beschikbaar is, introduceert deze notitie een *tijdelijke* en *pragmatische* werkdefinitie van “goede toestand” voor Natura 2000-gebieden.

In deze tijdelijke werkdefinitie betekent ‘goede toestand’ vooral dat de knelpunten en randvoorwaarden op orde zijn zodat bestaande natuurkwaliteitsdoelen gehaald kunnen worden. Daarbij staat niet centraal of de biotische kwaliteit van een habitatype er al is, maar vooral:

- of de juiste maatregelen zijn getroffen;
- of drukfactoren en knelpunten daarmee beheerst zijn; en
- of het habitatype zich bij regulier beheer duurzaam kan ontwikkelen richting de gewenste kwaliteit.

Een gebied kan daarmee als in een ‘goede toestand’ worden beschouwd, *ook* als de volledige ecologische kwaliteit nog tijd nodig heeft om zich te ontwikkelen.

De werkdefinitie voor ‘goede toestand’ is bedoeld als praktisch hulpmiddel om herstell potenties en maatregelen voor de NHV-doelen voor 2030 inzichtelijk te kunnen maken, totdat meer uitgewerkte landelijke kwaliteitsmaatlaten beschikbaar zijn.

Inhoud

Managementsamenvatting.....	1
Aanleiding.....	3
Tijdelijke werkdefinitie ‘goede toestand’ van habitattypen in Natura 2000	4
Toelichting bij de tijdelijke werkdefinitie van ‘goede toestand’	4
Overwegingen bij het advies	6
Suggesties en aandachtspunten voor de praktische toepassing van de werkdefinitie.....	8
Stapsgewijze methodiek voor toepassing van de werkdefinitie op (deel)gebieden.....	10
Bijlage 1 - Achtergrond bij het begrip ‘goede toestand’	13

Aanleiding

Nederland moet een (ontwerp-)Natuurplan opleveren waarin staat vermeld hoe aan de vereisten vanuit de Natuurherstelverordening voldaan gaat worden. Een onderdeel hiervan is om in 2030 maatregelen te hebben getroffen om 30% van de oppervlakte van habitattypen die nu niet in goede toestand zijn in goede toestand te brengen (artikel 4). Daarvoor is het belangrijk om in te kunnen schatten in welke arealen een goede toestand mogelijk is. Om dit te kunnen doen is het nodig om te weten wanneer een areaal van een habitatype als 'goede toestand' of 'niet-goede toestand' beschouwd kan worden.

Nederland heeft echter nog geen uniforme methode om te beoordelen of een plek waar een habitatype voorkomt in een goede of niet-goede toestand verkeert. In het Verbeterprogramma VHR-monitoring (VVM) wordt gewerkt aan uniforme maatlatten om per habitatype de kwaliteit te beoordelen en daarmee te bepalen of het habitatype in goede toestand is. Deze uniforme maatlatten zijn echter nog niet gereed om nu voor het Natuurplan mee te kunnen werken.

Daarom is er een voorlopige werkdefinitie nodig die aangeeft wat vooralsnog beschouwd kan worden als 'goede' of 'niet-goede toestand' van een habitatype. Deze tijdelijke werkdefinitie kan dan gebruikt worden om voor een Natura 2000-gebied, -deelgebied, of bepaalde oppervlakte in te schatten hoeveel areaal van een habitatype met maatregelen van 'niet-goede toestand' naar 'goede toestand' gebracht kan worden.

Deze notitie bevat een pragmatische werkdefinitie voor goede toestand, die dit begrip voor de praktijk meer hanteerbaar kan maken. De werkdefinitie kan gehanteerd worden om voor (deel)gebieden in te schatten hoeveel hectare van een 'niet-goede' naar een 'goede toestand' kan worden gebracht. Het opstellen van deze werkdefinitie is bedoeld om het proces voor het in beeld brengen van gebiedspotenties in het kader van de Natuurherstelverordening (NHV) te ondersteunen. De notitie bevat daartoe een tijdelijke werkdefinitie van 'goede toestand', een toelichting daarbij en suggesties hoe de definitie gebiedsgericht kan worden toegepast (methodiek). De werkdefinitie is 'voorlopig' (dus tijdelijk), totdat een – per habitatype – beter uitgewerkte definitie beschikbaar is, bijvoorbeeld aan de hand van de VVM-maatlatten.

In bijlage 1 staat het begrip 'goede toestand' in de context van de NHV en de VHR uitgewerkt. Dit vormt achtergrond bij de keuze voor deze werkdefinitie.

Tijdelijke werkdefinitie ‘goede toestand’ van habitattypen in Natura 2000

Een goede toestand is een toestand waarin de drukfactoren en of andere knelpunten voor een habitatype in een Natura 2000-(deel)gebied op een zodanig niveau beheerst zijn, dat deze niet in de weg staan aan het behalen van de instandhoudingsdoelstelling voor dat habitatype.

Concreet betekent dit voor ‘goede toestand’ en ‘niet-goede toestand’ het volgende:

<i>Drukfactoren of knelpunten zijn op een niveau beheerst dat deze niet in de weg staan aan het halen van de instandhoudingsdoelstelling m.b.t. kwaliteit van het habitatype</i>	<i>Goede toestand</i>
<i>Eén of meer drukfactoren/knelpunten staan in de weg aan het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen m.b.t. kwaliteit van het habitatype</i>	<i>Niet-goede toestand</i>

Deze tijdelijke werkdefinitie van ‘goede toestand’ van een habitatype is te gebruiken ten behoeve van de gebiedsgerichte inschatting van arealen habitattypen in Natura 2000-gebieden die van een niet-goede naar een goede toestand kunnen worden gebracht met maatregelen.

Toelichting bij de tijdelijke werkdefinitie van ‘goede toestand’

- Met deze werkdefinitie is gepoogd zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande begrippen en werkwijzen die zijn ontwikkeld rondom natuurdoelanalyses, beheerplannen en instandhoudingsdoelstellingen, zodat uitkomsten daaruit gebruikt kunnen worden voor de inschattingen van goede toestand.
- De werkdefinitie houdt in dat arealen van een habitatype waarvoor geen knelpunten meer bestaan ten aanzien van het doelbereik worden beschouwd als ‘in goede toestand’. Dat betekent dat er sprake is van een goede toestand als niets meer in de weg staat voor het habitatype om de beoogde instandhoudingsdoelstelling voor kwaliteit te bereiken. Het habitatype bereikt dus bij regulier beheer ‘als vanzelf’ de kwaliteit die met de instandhoudingsdoelstelling wordt beoogd, omdat alle daarvoor benodigde maatregelen zijn getroffen en regulier beheer wordt voortgezet. Ook arealen waar de beoogde kwaliteit al is bereikt, en waar dat naar verwachting zo blijft omdat de knelpunten/drukfactoren op een beheersbaar niveau zijn en regulier beheer wordt voortgezet, zijn in een goede toestand.
- Arealen van habitattypen waarvoor nog wel knelpunten bestaan, zoals drukfactoren die het bereiken van de beoogde kwaliteitsdoelstelling zodanig in de weg staan dat hiervoor maatregelen moeten worden getroffen, worden als ‘niet-goede toestand’ beschouwd. Ook als maatregelen wel zijn vastgesteld of geprogrammeerd, maar nog niet zijn uitgevoerd, zijn de arealen nog niet in een ‘goede toestand’ (zie ook het volgende punt).
- Voor de inschatting van *potentieel* herstelbare oppervlakten, dus die oppervlakten die in een ‘goede toestand’ *kunnen* komen, betekent deze werkdefinitie dat een bepaald areaal meetelt als ‘potentieel herstelbare oppervlakte’ (bijvoorbeeld ten behoeve van het NHV-2030-doel), wanneer er op dit moment nog knelpunten zijn én de inschatting wordt gemaakt

dat – met de uitvoering van maatregelen tot in 2030 - er dan geen knelpunten meer zijn die het bereiken van de instandhoudingsdoelstelling in de weg staan. Op het moment dat die maatregelen zijn uitgevoerd verschuiven de oppervlakten waarvoor dat geldt, van een ‘niet-goede toestand’ naar een ‘goede toestand’.

- De werkdefinitie voor ‘goede toestand’ is dus meer gericht op de omgevingscondities (knelpunten, drukfactoren, abiotische randvoorwaarden) en daarvoor te treffen maatregelen, dan op de biotische kwaliteitskenmerken (zoals vegetatiesamenstelling, structuurkenmerken of typische soorten) van het habitatype. Het kan dus zijn dat een habitatype in ‘goede toestand’ wordt beschouwd omdat alle maatregelen zijn getroffen, terwijl de biologische kwaliteitskenmerken in het habitatype zelf nog *niet* aanwezig zijn vanwege de ontwikkeltijd. Echter, de definitie van een ‘goede toestand’ volgens de natuurherstelverordening neemt deze biologische kenmerken van een habitatype *wel* mee in het vaststellen van een goede toestand van een habitatype. Het gaat ook daarom nadrukkelijk om een *tijdelijke* werkdefinitie, totdat maatregelen het mogelijk maken om de (biologische) kwaliteit van habitatypes meer uniform te beoordelen.
- De definitie gaat uit van de bestaande instandhoudingsdoelstellingen, zoals gesteld in Natura 2000-aanwijzingsbesluiten, en uitgewerkt in Natura 2000-beheerplannen. Het kan gaan om behoudsdoelen voor de kwaliteit, of verbeterdoelen voor de kwaliteit. Het aanwijzingsbesluit geeft hierbij de richting aan (behoud of verbetering); in het beheerplan is deze instandhoudingsdoelstelling (in wisselende mate van concreetheid) uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd. De uitwerking in het beheerplan is daarmee dus bepalend voor de vraag of de daarin beoogde kwaliteit is of wordt bereikt. De in het beheerplan beoogde kwaliteit wordt dus vooralsnog beschouwd als de ‘goede toestand’ waarvoor maatregelen moeten worden getroffen.
- Het kan zijn dat er voor een Natura 2000-gebied een verbeterdoelstelling geldt, maar dat het beoogde kwaliteitsniveau niet is afgebakend in het beheerplan. Dan is de richting (verbetering) bepalend en moet het habitatype dus *blijven* verbeteren totdat de ecologische potentie¹ van het gebied is bereikt. Verbetering tot de ecologische potentie is bereikt blijft gelden totdat de beoogde kwaliteitsdoelstelling *wel* is uitgewerkt. Uitgangspunt bij instandhoudingsdoelstellingen is immers dat een Natura 2000-gebied de maximale of optimale bijdrage levert aan een gunstige staat van instandhouding². Het gaat er dan om de (abiotische) randvoorwaarden te creëren die nodig zijn om het habitatype maximaal tot ontwikkeling te laten komen.
- De definitie is alleen van toepassing *binnen* Natura 2000-gebieden (habitatrichtlijngebieden). Omdat er geen instandhoudingsdoelstellingen voor habitatypes zijn vastgesteld voor gebieden *buiten* habitatrichtlijngebieden, geldt de definitie daar niet. Voor de hersteldoelstelling van de NHV (artikel 4.1) ligt de focus *voor 2030 ook* op Natura 2000-gebieden.
- Dit is een nadrukkelijk een *tijdelijke werkdefinitie*. Uit de toepassing van latere, meer uitgewerkte definities per habitatype kan blijken dat arealen een andere ‘toestand’ hebben

¹ Vergelijkbaar met de systematiek die wordt toegepast in de concretisering van uitbreidingsdoelstellingen

² Zie: ‘[Commission note on setting conservation objectives for Natura 2000 sites](#)’

dan met deze werkdefinitie wordt ingeschat. Dit kan, bijvoorbeeld, doordat kwaliteitsdoelen aan de hand van maatlatten duidelijker worden afgebakend.

Overwegingen

De volgende overwegingen zijn meegenomen bij de totstandkoming van de tijdelijke werkdefinitie van ‘goede toestand’:

- Voor deze pragmatische werkdefinitie aan de hand van knelpunten wordt gekozen zodat met expert-inschattingen op korte termijn een beeld kan worden gevormd van arealen in gebieden of deelgebieden die in goede of niet-goede toestand verkeren. De tijdelijke werkdefinitie ondersteunt ook de expert-inschattingen van herstell

potenties (arealen die met maatregelen naar een goede toestand kunnen worden gebracht). Met behulp van deze tijdelijke werkdefinitie kunnen experts eenzelfde beeld vormen van wat er met een ‘goede toestand’ wordt bedoeld. Het gebruik van de tijdelijke werkdefinitie van ‘goede toestand’ wordt verkozen boven het gebruik een inhoudelijke beschrijving van de rechtstreekse biologische kwaliteitskenmerken (vegetaties, typische soorten, structuur- en functiekennmerken) voor elk habitatype die hoort bij een goede toestand, omdat deze inhoudelijke definitie *nog niet* beschikbaar is.
- De werkdefinitie richt zich met name op de vraag of de omgevingscondities voor een habitatype op orde zijn, of worden gebracht, zodat het habitatype de beoogde (biologische) kwaliteit kan bereiken. Het is dus meer gericht op de systeemcondities, dan op de biologische toestand. Er is met deze werkdefinitie daarmee al sprake van een goede toestand als de (systeem) condities *zó* zijn dat een habitatype de beoogde kwaliteitsdoelstelling *kan* gaan bereiken; die kwaliteit van het habitatype zelf hoeft er dan nog niet te zijn. Deze insteek sluit aan bij de definitie van NHV-artikel 3, die (naast de structuur, functie en soortensamenstelling) ook gericht is op de ecologische integriteit, stabiliteit en veerkracht om het duurzame behoud van het habitatype te waarborgen. Echter, de definitie van de ‘goede toestand’ in de natuurherstelverordening betreft ook de rechtstreekse biologische kenmerken van een habitatype, zoals structuur, functie en typische soortensamenstelling, waar ook de instandhoudingsdoelstelling voor de kwaliteit op ziet. De werkdefinitie is dus feitelijk gericht op de knelpunten en mogelijkheden voor een habitatypen om die – in de NHV bedoelde – kenmerken te bereiken, en dus geschikt om in te schatten welke arealen die toestand *kunnen* bereiken. De definitie loopt echter vooruit op het daadwerkelijk bereiken van de biologische toestand die de NHV ook bedoelt, en is ook om die reden nadrukkelijk van *tijdelijke* aard.
- De werkdefinitie heeft enkele nadelen die grotendeels kunnen worden ondervangen:
 - Omdat er geen scherpe definities zijn van ‘knelpunten’ en ‘beheerst niveau’ leunt deze werkdefinitie sterk op expert-oordeel. Het oordeel kan dan per expert en gebied gaan variëren. Omdat de knelpunten en het ‘beheersbare niveau’ echter gekoppeld zijn aan instandhoudingsdoelstellingen, is er *wel* een objectieve maatstaf.

- De ontwikkelkansen van habitattypen kunnen te optimistisch worden ingeschat, waardoor drukfactoren waarvan verwacht wordt dat ze op een beheersbaar niveau zijn of komen, later alsnog een knelpunt blijken te vormen. Er zijn dan later alsnog maatregelen nodig.
- De werkdefinitie richt zich op de huidige instandhoudingsdoelstellingen, zoals gesteld in aanwijzingsbesluiten en uitgewerkt in beheerplannen. Daarmee is deze werkdefinitie in lijn met bestaande (bestuurlijke) besluiten over ambitieniveaus in natuurdoelstellingen op gebiedsniveau. Die instandhoudingsdoelstellingen zijn nog niet altijd of volledig ingericht op de vereisten van de Natuurherstelverordening, of recent (januari 2026) vastgestelde vernieuwde landelijke doelen. Daardoor kan het zijn dat een uiteindelijke definitie van ‘goede toestand’ afwijkt van de voorlopige werkdefinitie. De werkdefinitie is ook daarom tijdelijk.
- De werkdefinitie kan ten behoeve van het eerste Natuurplan in gebruik worden genomen. Dit dient echter als *tijdelijke* en *pragmatische* keuze worden gezien, totdat een beter uitgewerkte definitie beschikbaar is.

Suggesties en aandachtspunten voor de praktische toepassing van de werkdefinitie

- De praktische toepassing van de voorlopige werkdefinitie in Natura 2000-gebieden of deelgebieden is in principe aan de voortouwnemer van een Natura 2000-beheerplan. De werkdefinitie kan echter ook door andere deskundigen worden toegepast.
- Er kan gebruik gemaakt worden van expert-oordelen voor de inschatting van arealen waarvoor geldt dat er geen knelpunten (meer) zijn voor het duurzaam behalen van de instandhoudingsdoelstelling.
- Voor het inschatten of knelpunten beheersbaar zijn wordt uitgegaan van de best beschikbare kennis, zoals bijvoorbeeld knelpunten genoemd in beheerplannen, in natuurdoelanalyses of in adviezen van de ecologische autoriteit. Daarmee kan worden bezien of, en zo ja voor welke (deel) gebieden er resterende knelpunten zijn die het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen voor *kwaliteit* in de weg staan. Zie hiervoor de suggesties voor een ‘stapsgewijze methodiek’ verderop in deze notitie.
- Omgang met regulier natuurbeheer:
 - Een aantal habitattypen vraagt regulier natuurbeheer (zoals maaien, begrazen) om deze duurzaam in stand te houden. Regulier natuurbeheer is dan continu nodig, waardoor het nooit zo is dat alle maatregelen ‘zijn uitgevoerd’.
 - Toekomstig benodigd regulier natuurbeheer staat de conclusie ‘goede toestand’ niet in de weg, mits de verwachting is dat dit beheer kan worden voortgezet. Er moet dan redelijkerwijs vanuit kunnen worden gegaan dat bestaand regulier beheer en financiering daarvan wordt voortgezet. Als bestaand regulier beheer of de financiering nu ontoereikend is, is er *geen* sprake van een goede toestand, omdat het ontoereikende beheer een knelpunt is.
 - Er moet onderscheid gemaakt worden tussen regulier beheer (zoals bijvoorbeeld beschreven in profieldocumenten of het bijbehorende SNL-beheertype) en intensiever (natuur)beheer dat nodig kan zijn om de effecten van drukfactoren (zoals stikstof) te ondervangen. Indien intensiever beheer dan regulier beheer nodig is, is er nog *geen* sprake van een goede toestand, omdat er nog drukfactoren en of knelpunten spelen, die niet op een zodanig beheersbaar niveau zijn dat ze met regulier natuurbeheer worden opgevangen.
- Omgang met periodiek terugkerende maatregelen:
 - Sommige habitattypen zijn voor hun instandhouding of ontwikkeling afhankelijk van periodiek terugkerende maatregelen, bovenop regulier/jaarlijks beheer. Denk hierbij aan het creëren van nieuwe petgaten om de ontwikkeling van verlandingsvegetaties mogelijk te maken. Ook deze maatregelen kunnen beschouwd worden als ‘regulier beheer’, waarvan het enkele feit dat ze in de toekomst (hernieuwd) worden uitgevoerd niet in de weg hoeft te staan van de conclusie dat er sprake is van een goede toestand. Voorwaarde is wel dat de redelijke verwachting bestaat dat zo’n reguliere periodieke maatregel in de toekomst inderdaad wordt uitgevoerd, bijvoorbeeld omdat daarvoor geen knelpunten bestaan zoals de (te verwachten) financiering.

- Sommige gebieden liggen in een zodanig veranderd landschap dat natuurlijke processen die habitattypen dynamisch in stand houden niet of zeer beperkt aanwezig zijn. Denk aan verstuiwingsdynamiek in duingebieden met nu vastgestelde kustlijn, of het ontbreken van peil- of overstromingsdynamiek. Instandhoudingsbeheer kan in die gevallen ook periodieke (beheer) ingrepen vragen zoals het grootschalig terugzetten van de vegetatiesuccessie. Het vraagt een beoordeling per situatie of in dergelijke gevallen het knelpunt van een ‘te beperkte natuurlijke dynamiek’ met dergelijke maatregelen beheersbaar is, gezien de instandhoudingsdoelstelling en de herhaalbaarheid van de maatregelen (zie ook informatie over herhaalbaarheid van maatregelen in de [herstelstrategieën](#)).
- Omgang met stikstofdepositie:
 - Voor atmosferische stikstofdepositie kan als handvat worden gehanteerd dat een depositie duidelijk onder de KDW (-70 mol) geen knelpunt vormt; depositie binnen 70 mol van de KDW (tussen -70 en +70 mol, dus naderend overschreden/onderschreden) kan als ‘beheersbaar’ beschouwd worden. Uiteraard gaan lokale inzichten in de effecten van stikstofdepositie boven dit algemene handvat.
 - Dit neemt niet weg dat de invloed van historische ophoping van stikstof in de bodem nog steeds een knelpunt kan zijn. Het knelpunt is dan niet de actuele atmosferische stikstofdepositie, maar de doorgaande invloed van historische depositie.
 - Bij sommige habitattypen is het door hun herstelbaarheid soms mogelijk om met herhaalbare herstelmaatregelen het habitatype in stand te houden ondanks een geringe overschrijding van de KDW; zie hiervoor de [herstelstrategieën](#).
- Omgang met hydrologie:
 - In profiel-documenten staat per habitatype aangegeven wat het ‘kernbereik’ is³ van hydrologische condities waarin het habitatype in goede vorm kan voorkomen. Uiteraard kan ook gebruik worden gemaakt van gebiedsspecieke uitwerkingen van hydrologische vereisten.
 - Arealen die voldoen aan dit ‘kernbereik’, en waar de verwachting is dat dit zo blijft, kunnen worden beschouwd als arealen waarvoor geen knelpunten zijn wat betreft hydrologie.
 - Arealen die voldoen aan het ‘aanvullende bereik’, kunnen alleen als ‘goede toestand’ worden beschouwd als het de bedoeling is (cf. de instandhoudingsdoelstellingen) dat deze in het ‘aanvullende bereik’ *blijven*, en niet in het ‘kernbereik’ hoeven te komen. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer – als onderdeel van systeemherstel – de locaties altijd in het ‘aanvullend bereik’ zullen blijven.

³ Het kernbereik is in profieldocumenten groen gemarkeerd onder ‘Abiotische randvoorwaarden’, het aanvullend bereik is oranje gemarkeerd.

Stapsgewijze methodiek voor toepassing van de werkdefinitie op (deel)gebieden

De tijdelijke werkdefinitie kan toegepast worden op een geheel Natura 2000-gebied maar ook op een deelgebied daarvan. Voor beide toepassingen wordt een suggestie van een stapsgewijze methodiek hieronder verder uitgewerkt:

1. Toepassing op een geheel Natura 2000-gebied

De werkdefinitie kan aan de hand van een beheerplan of (indien aanwezig) Natuurdoelanalyse worden toegepast op de gehele oppervlakte van een habitatype binnen een Natura 2000-gebied, door gebruik te maken van de beoordeling voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstelling. Als de instandhoudingsdoelstelling wat betreft kwaliteit is bereikt, en dat blijft naar verwachting zo met (alleen) reguliere beheermaatregelen omdat er geen knelpunten zijn, dan kan de gehele oppervlakte van het habitatype als 'goede toestand' worden beschouwd.

Hieronder staan de stappen uitgewerkt aan de hand van NDA-conclusies:

- Werkwijze beoordeling van goede toestand aan de hand van natuurdoelanalyses
 - Check of de oordelen specifiek voor kwaliteitsdoelstelling van het habitatype afwijkend is (bijvoorbeeld: zijn er nee, tenzij conclusies uitsluitend vanwege uitbreidingsdoelstelling, en geldt voor de kwaliteitsdoelstelling 'ja')⁴
 - Is het NDA-oordeel voor kwaliteitsdoelstelling 'ja'?
 - Zijn alle vastgestelde maatregelen uitgevoerd? → oppervlak in goede toestand
 - Zijn vastgestelde maatregelen (deels) nog uit te voeren? → oppervlak in niet-goede toestand. De oppervlakte gaat van niet goede toestand naar goede toestand zodra de vastgestelde maatregelen zijn uitgevoerd.
 - Oordeel -voor kwaliteitsdoelstelling - 'nee tenzij' of 'ja mits':
 - → De oppervlakte is in niet-goede toestand; de oppervlakte komt in goede toestand als alle maatregelen voor een conclusie 'ja' zijn uitgevoerd;
 - Of: Beoordeel per deelgebied (stap 2 hieronder)

2. Toepassing op een deelgebied

Het is mogelijk om de werkdefinitie (enkel) toe te passen op een deelgebied of een specifieke locatie van een habitatype. Vaak worden in het beheerplan of natuurdoelanalyse deelgebieden onderscheiden, waarvoor kan worden nagegaan of voor dat deelgebied knelpunten of drukfactoren het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen in de weg staan. Is dat het geval, dan is er sprake van een niet-goede toestand. Zijn de (lokale) instandhoudingsdoelstellingen bereikt, of staan er geen knelpunten meer in de weg? Dan is er sprake van een goede toestand. De instandhoudingsdoelstelling moet dan voor zo'n deelgebied zijn uitgewerkt (wordt hier behoud of verbetering nagestreefd? Welke verbetering?). Als zo'n ruimtelijke uitwerking ontbreekt kan – bij een verbeterdoel voor het hele Natura 2000-gebied,

⁴ Omdat Natuurdoelanalyses een conclusie bevatten over de gehele instandhoudingsdoelstelling van een habitatype (omvang en kwaliteit samen, en niet apart), is dit de eerste stap. Vaak is uit de NDA (knelpunten, maatregelen) goed af te leiden of de conclusie ook geldt voor het aspect 'kwaliteit' of alleen voor de oppervlakte.

worden uitgegaan van de potentie van het deelgebied om maximaal aan het verbeterdoel bij te dragen, middels de ecologische potentie.

Er kan ook voor worden gekozen om de werkdefinitie (enkel) toe te passen op deelgebieden waarvoor maatregelpakketten zijn of worden samengesteld (en niet op alle deelgebieden). Bijvoorbeeld een deelgebied waarvan bekend is dat er knelpunten spelen (en er dus nog geen sprake is van een goede toestand). Aan de hand van de werkdefinitie kan voor het effectgebied van de maatregelen worden nagegaan hoeveel oppervlakte van het habitatype in dat deelgebied naar verwachting een goede toestand zal bereiken. Bijvoorbeeld als van een habitatype 20 hectare binnen het effectgebied ligt van hydrologische maatregelen, en na uitvoering van de maatregelen voor 5 hectare daarvan nog (hydrologische of andere) knelpunten resteren, en voor 15 hectare geen knelpunten meer zijn, dan kan worden ingeschat dat die 15 hectare in een goede toestand komt. Dat deel draagt dan bij aan de doelstelling van de NHV om oppervlaktes van niet goede naar goede toestand te brengen.

Hieronder staan de stappen voor deelgebied uitgewerkt:

- Werkwijze beoordeling van goede toestand voor een deelgebied
 - Welke knelpunten spelen er in relatie tot de ISHD voor kwaliteit?
 - Voor welke habitattypen spelen de knelpunten?
 - Welke oppervlakte hebben de habitattypen waar knelpunten spelen (habitatype kaart)?
 - Hectares zonder knelpunten → goede toestand
 - Hectare met knelpunten → niet-goede toestand.

3. Inschatten van potenties

De werkdefinitie kan worden gebruikt om voor een Natura 2000-gebied, -deelgebied of bepaalde oppervlakte de potenties in te schatten hoeveel hectares van een habitatype in goede toestand komen of kunnen komen. Dit is met name relevant voor het inschatten van de potentie om bij te dragen aan de tijdgebonden doelen van de NHV. Aan de hand van de werkdefinitie kan bijvoorbeeld voor het effectgebied van een maatregelpakket worden nagegaan hoeveel oppervlakte van het habitatype naar verwachting een goede toestand zal bereiken. Voor de tijdgebonden verplichtingen van de NHV is voorts relevant of de maatregelen binnen de NHV beoogde tijdlijn zijn uitgevoerd (2030). Oppervlaktes waarvoor geldt dat deze in niet goede toestand zijn, maar die met maatregelen die (bijvoorbeeld uiterlijk in 2030) zijn uitgevoerd wel in een goede toestand komen tellen dan mee voor deze NHV-verplichting. Voor de ex ante potentie-inschatting is dus ook relevant voor hoeveel hectare in een deelgebied geldt dat de knelpunten worden opgelost met maatregelen die uiterlijk in 2030 zijn uitgevoerd. Hectares die in niet goede toestand zijn maar naar verwachting na uitvoering van deze maatregelen geen resterende knelpunten meer hebben, hebben potentie om bij te dragen aan het 2030-doel.

- Werkwijze potentie voor goede toestand voor heel gebied aan de hand van natuurdoelanalyses
 - Check of de oordelen specifiek voor kwaliteitsdoelstelling van het habitatype afwijkend is (bijvoorbeeld: geldt een 'ja mits' conclusies uitsluitend voor de uitbreidingsdoelstelling?)
 - Is het NDA-oordeel voor kwaliteitsdoelstelling 'ja'?

- Vastgestelde maatregelen (deels) nog uit te voeren? → potentie voor goede toestand. Oppervlakte gaat van niet goede toestand naar goede toestand zodra de vastgestelde maatregelen zijn uitgevoerd.
- Oordeel -voor kwaliteitsdoelstelling - 'nee tenzij' of 'ja mits':
 - → De oppervlakte is in niet-goede toestand; de oppervlakte komt in goede toestand als alle maatregelen voor een conclusie 'ja' zijn uitgevoerd;
 - Of: Beoordeel per deelgebied (stap 2 hierna)
- Werkwijze beoordeling herstelpotentie deelgebied (van niet-goede naar goede toestand)
 - Welk deel van de knelpunten wordt opgelost met maatregelen? Dus hoeveel hectare heeft na uitvoering van die maatregelen geen knelpunten meer?
 - Hectares met opgeloste knelpunten na uitvoering maatregelen → telt mee als potentie van niet goede naar goede toestand (NHV-doel)
 - Hectares met resterende knelpunten → telt niet mee als herstelpotentie

Bijlage 1 - Achtergrond bij het begrip ‘goede toestand’

De Natuurherstelverordening vraagt het volgende m.b.t. herstelmaatregelen habitattypen:

Artikel 4.1: *“De lidstaten nemen de herstelmaatregelen die nodig zijn om de niet in goede toestand verkerende oppervlaktes van de in bijlage I opgenomen habitattypen te verbeteren om ze in een goede toestand te brengen. Dergelijke herstelmaatregelen worden genomen:*

a) uiterlijk in 2030, op minstens 30 % van de totale oppervlakte van alle in bijlage I opgenomen habitattypen die niet in goede toestand verkeert, zoals gekwantificeerd in het in artikel 15 bedoelde nationale herstelplan;

b) uiterlijk in 2040, op minstens 60 % en uiterlijk in 2050 op minstens 90 % van de oppervlakte van elke in bijlage I opgenomen groep habitattypen dat niet in goede toestand verkeert, zoals gekwantificeerd in het in artikel 15 bedoelde nationale herstelplan.

Voor de toepassing van dit lid geven de lidstaten, waar passend, tot 2030 voorrang aan herstelmaatregelen in gebieden die gelegen zijn in Natura 2000-gebieden.”

In de Natuurherstelverordening wordt de volgende definitie van ‘goede toestand’ gegeven:

Artikel 3.4 - “goede toestand”: *wat een habitatypeoppervlakte betreft, een staat waarin de voornaamste kenmerken van het habitatype, met name zijn structuur, functies en typische soorten of typische soortensamenstelling het hoge niveau van ecologische kenmerken, stabiliteit en veerkracht weerspiegelen dat nodig is om het duurzame behoud van het habitatype te waarborgen en aldus bij te dragen tot het bereiken of behouden van een gunstige staat van instandhouding voor een habitat, indien het betrokken habitatype is opgenomen in bijlage I bij Richtlijn 92/43/EEG, en, in mariene ecosystemen, bijdragen tot het realiseren of behouden van een goede milieutoestand.*

In de Natuurherstelverordening is het volgende overwogen m.b.t. ‘goede toestand’:

Overweging 30: *“De herstelmaatregelen voor habitattypen moeten toereikend en voor die habitattypen geschikt zijn om zo snel mogelijk een goede toestand te bereiken en gunstige referentieoppervlaktes te verwezenlijken opdat er een gunstige staat van instandhouding van die habitattypen wordt bereikt. Het is belangrijk dat de herstelmaatregelen de maatregelen zijn die nodig zijn om te voldoen aan de tijdgebonden en gekwantificeerde gebiedsgebonden doelen. Het is ook noodzakelijk dat de herstelmaatregelen voor habitats van de soorten toereikend en geschikt zijn om zo snel mogelijk voldoende kwaliteit en kwantiteit te bereiken teneinde een gunstige staat van instandhouding van de soorten te verwezenlijken.”*

Overweging 35: *“Het is belangrijk te verzekeren dat de oppervlakten met binnen het toepassingsgebied van Richtlijn 92/43/EEG vallende habitattypen die in goede toestand*

verkeren op het Europese grondgebied van de lidstaten en de Unie als geheel, geleidelijk toenemen totdat de gunstige referentieoppervlakte voor elk habitatype is bereikt en minstens 90 % van dergelijke oppervlaktes op lidstaatsniveau in goede toestand verkeert, zodat die habitattypen in de Unie een gunstige staat van instandhouding kunnen bereiken. Het moet de lidstaten, indien naar behoren gerechtvaardigd en voor habitattypen die veel voorkomen en wijdverspreid zijn in de Unie en meer dan 3 % van het Europese grondgebied van de betrokken lidstaat bestrijken, worden toegestaan om een percentage van minder dan 90 % toe te passen voor de oppervlakte die zich in een goede toestand moet bevinden voor in bijlage I bij deze verordening opgenomen individuele habitattypen, indien dat percentage het bereiken of behouden van een gunstige staat van instandhouding voor die habitattypen, zoals bepaald op grond van artikel 1, punt e), van Richtlijn 92/43/EEG, op nationaal biogeografisch niveau niet in de weg zou staan. Een lidstaat die deze afwijking toepast, moet dat rechtvaardigen in zijn nationale herstelplan.”

De Habitatrichtlijn definieert de gunstige staat van instandhouding van een habitatype als volgt:

De "staat van instandhouding" van een natuurlijke habitat wordt als "gunstig" beschouwd wanneer:

- *het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat en de oppervlakte van die habitat binnen dat gebied stabiel zijn of toenemen, en*
- *de voor behoud op lange termijn nodige specifieke structuur en functies bestaan en in de afzienbare toekomst vermoedelijk zullen blijven bestaan, en*
- *de staat van instandhouding van de voor die habitat typische soorten gunstig is als bedoeld in letter i);*

Een goede toestand is een (voldoende) hoog niveau voor een gunstige staat

De ‘goede toestand’ wordt vanuit de NHV beschreven als een toestand die het hoge niveau van ecologische kenmerken, stabiliteit en veerkracht weerspiegelt. Dit is nodig om het duurzame behoud van habitattypen te waarborgen en bij te dragen tot het bereiken of behouden van een gunstige staat van instandhouding voor een habitat. Voor ‘toestand’ wordt volgens de NHV dus met name gekeken naar structuur, functie en typische soorten(samenstelling). Deze aspecten staan ook benoemd in artikel 1 van de Habitatrichtlijn onder de definitie van een gunstige staat van instandhouding. Structuur, functie en typische soorten vormen samen één van de vier onderdelen die in de Artikel 17 rapportage van de Habitatrichtlijn gebruikt worden om de Staat van Instandhouding van een habitatype te beoordelen.

De goede toestand is een begrip dat op lokaal niveau van een voorkomen wordt toegepast; aangezien ‘oppervlaktes’ in een goede of niet-goede toestand kunnen zijn; ook binnen een Natura 2000-gebied. Het begrip ‘gunstige staat van instandhouding’ is van toepassing op landelijk niveau en betreft een beoordeling van alle voorkomens *gezamenlijk*.

Het lijkt dus mogelijk om te stellen dat een lokaal voorkomen van een habitatype in ‘goede toestand’ is wanneer het voldoende bijdraagt een landelijke gunstige staat van instandhouding.

Hierbij hoeft een habitatype dus niet op elke locatie waar het voorkomt de hoogst mogelijke ecologische kenmerken, stabiliteit en veerkracht te weerspiegelen. Volgens deze redenering lijkt het mogelijk om locaties van het hetzelfde habitatype met een verschillend kwaliteitsniveau toch te kwalificeren als in 'goede toestand'. Ook al dragen die locaties dus niet in dezelfde mate bij aan de landelijke gunstige staat van instandhouding. Zolang het totale areaal van het habitatype in goede toestand maar optelt tot een landelijke gunstige staat van instandhouding. Wel moet duurzaam behoud van de habitatypen altijd gewaarborgd zijn om de oppervlakte van een locatie te kwalificeren als 'goede toestand'. Er mag binnen een gebied dus geen verslechtering optreden t.o.v. de referentiesituatie.